

Міністерство освіти і науки України
ДПТНЗ « Фастівський центр професійно – технічної освіти»

Методична розробка
виховного заходу
на тему:

Розробила:
Викладач української мови
та літератури
Папенко О.В.

2018 р.

Тема: Наші предки - трипільці.

Мета: розповісти учням про трипільську культуру ; виховувати любов до традицій та звичаїв свого народу та повагу до археології; заохочувати учнів до вивчення української культури.

Обладнання: виставка керамічного посуду Трипілля, на підлозі- насип із землі : розкопки з черепками посуду. На дошці – напис " Наші предки – трипільці". Мультимедійна презентація.

Хід заходу:

1 учитель (на фоні музики)

Погасли кострища стоянок.

У землю пішли племена.

Забрали в холодні кургани

сокири, мечі й письмена

Та, може, мені здалося –

а час не все переміг.

На чашах тепло збереглося

Тих вуст, що торкалися їх. *Ліна Костенко*

Добрий день, дорогі учні, викладачі, гості нашого заходу! Кожна нація, кожен народ , навіть кожна соціальна група має свої звичаї, що виробилися впродовж багатьох століть і освячені віками. Звичай народу – це ті прикмети, за якими розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому. Звичай , а також мова - це ті найміцніші елементи, що об`єднують окремих людей в один народ, в одну націю. В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Він блукає по світі, як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку та

пристановища , бо він загублений для свого народу. Наш великий поет Тарас Шевченко, звертаючись до України, як до матері, що вічно страждає питає :

Чи ти рано до схід-сонця

Богу не молилась ?

Чи ти діточок непевних

Звичаю не вчила?

Як бачимо з цих слів Шевченка, не вчити своїх дітей звичаїв - це такий же великий гріх для матері, як і гріх не молитися Богові.

Тому сьогодні наш виховний захід присвячений традиціям, їхньому значенню, мудрості і далекоглядності. А ваша задача буде полягати в тому, щоб спробувати " розбудити" в собі предківське коріння.

2 учитель. Чи можемо ми сьогодні заглянути в минуле, щоб зрозуміти наші традиції, обряди і наш менталітет? Звичайно, так.

Звернення українців до своїх глибин та пошуки коріння нації все частіше приводить нас до дослідження археологічних пам'яток. Десятки тисяч років давньої історії землі, що нині називають Україною, були відкриті завдяки польовим археологічним дослідженням. Щороку чимало експедицій шукають і знаходять у своїй землі сліди минулих епох і подій. Із таких знахідок і складається мозаїка давньої історії. Трипілля - один з найбільш ранніх центрів розвитку планети, найдавніша хліборобська цивілізація, що існувала на території України понад сім - шість тисяч років тому і зараз є всесвітньовідомою. Про першоджерельність нашої святої землі, про те, що Україна територіально є колискою світової цивілізації свідчить величезна кількість археологічних знахідок тієї пори, зокрема, унікальної кераміки, що дійшла до нас через тисячоліття.

1 учитель. Трипільська цивілізація була відкрита українським археологом чеського походження Вікентієм Хвойкою наприкінці XIX століття. У 1899 році на XI археологічному з'їзді у Києві Вікентій (Честослав) Хвойка виголосив доповідь про відкриту ним невідому нікому культуру.

Перші свої дивовижні знахідки археолог зробив у 1893 році, коли під час розкопок на Кирилівській вулиці у Києві йому трапився доти небачений мальований посуд. На цій же ділянці археолог виявив залишки 48 заглиблених жител - землянок із залишками глиняних печей, цілі керамічні посудини, фрагменти глиняних статуєток, глиняне намисто.

2 учитель. Незабаром він дізнається, що в околицях села Трипілля на Київщині, на річці Красна, селяни часто виорюють розмальовані черепки, глиняні фігурки людей та тварин, а ще горщики незвичної форми, прикрашені чудовими візерунками. Ретельно досліджуючи давні поселення

біля Трипілья, Ржищева, сіл Верем'я, Щербанівка, Халеп'я, Жуківці, Стайки, від гирла Стугни до Прип'яті, Вікентій Хвойка збагнув, що перед ним дуже давні речі, виготовлені якимось невідомим народом, який мешкав на берегах Дніпра ще в доісторичні часи, тобто до появи античної цивілізації.

Впродовж двадцяти років пам'ятки трипільської цивілізації були досліджені на території сучасних Черкаської, Вінницької, Хмельницької та інших областей. Відкриті старожитності В.Хвойка назвав трипільською культурою - за місцем перших та найчисельніших знахідок.

1 учитель. Зараз я пропоную вам більше дізнатися про трипільську культуру, переглянувши уривок відео "Трипільська культура на Київщині" (*Після відео 2 учні – археологи підходять до розкопок, щось шукають в насипаній землі, а 1 вчитель продовжує*)

1 учитель. Науковий світ ознайомився з безцінними експонатами з Трипілья на виставці Міжнародного антропологічного товариства у Парижі. Тепер знахідки В.Хвойки зберігаються у Національному музеї історії України, який знаходиться в Києві і в Київському обласному археологічному музеї с. Трипілья, в якому Хвойка і відкрив трипільську культуру. Наші учні – археологи теж працювали на розкопках заповідника "Трипільська культура". Серед кукурудзяного поля вони зняли верхній шар ґрунту, копали декілька днів.

(Учні – археологи залишають свою роботу, розповідають)

1 дівчина – археолог. Ми сьогодні розкопали глиняну тарілочку, два глечика, кістку і щелепу собаки.

2 дівчина –археолог. Їх не можна брати поки не сфотографуємо, що де лежало.

1 дівчина - археолог. Я дуже хочу знайти антропоморфну статуетку жінки.

2 дівчина – археолог. Перед розкопками нас вчать шанобливо ставитися до людей, останки яких можемо знайти ...

1 учитель. Дякуємо! Яка цікава у вас робота розкопувати таємниці цієї видатної цивілізації,що бентежить уяву прискіпливих шукачів історії нашої Вітчизни!

1 дівчина - археолог. Так, це дуже цікаво, а ви (звертається до учнів), хочете спробувати себе в ролі археологів? Ось ми знайшли черепки трипільської мисочки . Запрошуємо вас підійти до нас та спробувати правильно скласти їх.

(Проходить складання мисочки, після цього лунає дзвін і до класу заходять дівчина і хлопець в одязі схожому на український)

2 дівчина – археолог. Оце так дивина, ви хто? Обережно, у нас тут ідуть розкопки!

1 трипільць – хлопець. Ми трипільці, а ви хто?

2 дівчина – археолог. Ми ваші нащадки. Ви напевно потрапили в "часове вікно".

1 дівчина - археолог. Як добре, бо у нас є багато питань до вас. Як ви жили? Що вдягали? І чому ми знаходимо усі ознаки вашого існування, окрім ваших решток?

1 трипільць - хлопець. Добре, але давайте усе по порядку. Ми вперше у світі винайшли і запровадили рільництво. Землеробство - основа нашого життя. Ми вирощуємо пшеницю, кілька сортів ячменю, овес, просо, бобові, жито, коноплі. Вміємо пекти хліб і виготовляти вино. У нас є сади, городи, виноградники.

2 трипільць – дівчина. Також ми розводимо велику рогату худобу, свиней, овець і кіз, а биків і коней використовуємо як тяглову силу. Для оранки використовуємо рало, а для жатви користуємося серпами з дерева і рога з кременевими вставками, на вирізьблені зубці. У нас є сани і вози.

1 трипільць – хлопець. Ми зробили ткацький верстат. Тому на відміну від північних і північно-східних сусідів, котрі в одягу використовували шкури тварин, ми одягаємось у чудове домоткане вбрання.

2 трипільць – дівчина. Одяг у нас красивий і різноманітний. Жінки носять різної довжини приталені сукні, спідниці, сорочки. Усе це прикрашене вишивкою, розписом, аплікацією. Маємо кілька видів шкіряного взуття. Одягаємо прикраси з золота і срібла, вміємо робити нарядні зачіски, волосся заплітаємо в одну або дві коси. Виготовляємо і головні убори – сітки, шапочки.

1 дівчина - археолог. Ваш вигляд мені дуже нагадує наш національний одяг.

1 трипільець - хлопець. Чоловіки носять полотняні штани, вишиті сорочки, підперезані довгим і широким пояском, прикрашеним вишивкою. Одягають шкіряні чоботи. Споконвіку серед наших чоловіків був поширений звичай голити бороди і носити вуса. А воїни - крім того ще й залишають на голеній голові пасмо волосся.

2 дівчина – археолог. Такий вигляд мали і наші козаки та знатні люди!

1 трипільець – хлопець. Що ж тут дивного, ви ж наші нащадки, адже ми діти однієї землі!

2 трипільець – дівчина. Ми першими у світі створили свою писемність.

1 дівчина – археолог. Так, у Кам'яній Могилі були знайдені таблички, посуд та прясла з загадковими письменами, яким близько шість тисяч років. А у яких ви мешкали будинках?

1 трипільець – хлопець. Ми першими почали будувати справжні будинки, двоповерхові, в яких вперше з'явилися двері й горище, стіл, табуретки й стільці. А живимо у глибинних білених ззовні та з середини одно-, або двоповерхових будівлях. Перший поверх призначений для ведення господарства, а на другому ми проживаємо. Навколо мого будиночка є садочок, плетений тинок.

2 трипільець – дівчина. Ми любимо гарний посуд, також любимо прикрашати свої будинки в середині та ззовні. Зовнішні стіни моєї хати розмальовані кольоровими глиняними фарбами червоного, чорного, білого, оранжевого кольорів.

1 дівчина – археолог. А рабство у вас є?

1 трипільець – хлопець. Та ви що, наша культура має доволі демократичний устрій. Кілька родин звичайно можуть об'єднатися у плем'я, на чолі яких обрані вожді. Однак усі найважливіші рішення приймаються народними зборами.

2 трипільець – дівчина. У нас розвивається образотворче мистецтво і скульптура. Ми винайшли гончарне коло, виготовляємо посуд, а також глиняні статуетки, жіночі прикраси з кісток та інші предмети побуту. Ми співаємо обрядових пісень. (*Співає*)

Вийди, вийди, сонечко,

На дідове полечко,

На бабине зіллячко,

На наше подвір'ячко.

На весняні квіточки,

На маленькі діточки.

Там вони граються,

Тебе дожидаються.

*Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко.*

1 трипільець – хлопець. Вибачте, але нам уже час повертатися. В мене є подарунок для тебе (*Дає дівчині коника*).

1 дівчина – археолог. Зачекайте, відкрийте нам ще одну таємницю. Чому ми не знаходимо людських решток?

2 трипільець – дівчина. У нас не має культу поховання, ми віримо в життя після смерті і тому спалюємо тіла померлих. Крім того, це запобігає розповсюдженню хвороб. (*Поспіхом пішли, лунає той самий дзвін*).

1 учитель. У нас лишилось ще багато питань, але я знаю, що з часом наші археологи знайдуть відповідь на всі питання.

2 дівчина – археолог. Звичайно, адже хто не знає свого минулого, той не має майбутнього!

1 учитель. А я ще раз хочу зупинитися на питанні про писемність трипільців. На жаль, вчені поки що не мають у своєму розпорядженні магнітофонних записів трипільських ораторів. Письмових джерел теж немає: чи то символи, чи орнамент. І що ж це була за мова?

Українська мова успадкувала з "трипільської" ще й найбільшу кількість слів. Зокрема: батько, борвій, вирій, віл, голуб, горіх, жито, іскра, кермо, кібець, кінь, кобила, колиба, крісло, ліс, малина, меч, мідь, могила, олово, равлик, свинець, срібло, теля, тиква, хліб, а також імена й культи деяких язичницьких богів і назв географічних об'єктів.

Усі крапки, спіралі, кола, ромбики, трикутники й заміняли їм писемність. Ромб із хрестом і крапками могли позначати засіяне поле, хвилі – воду. Ми й зараз користуємося такою символікою. Згадайте хоча б дорожні знаки!

І все ж, перед нами безсумнівний історичний феномен – початкова фаза виникнення писемності. Давайте і ми спробуємо відгадати значення трипільських символів.

(Учням показуються " трипільські символи" і вони всі разом намагаються здогадатися, що вони означали, а вчитель їм допомагає)

2 учитель. У наш час символи трипільців збереглися і в подільських писанках. А карпатська вишивка й вишиванка теж успадкувала трипільську символіку. Давайте переглянемо фрагмент відеоролику " Магічні коди писанок".

1 учитель. Викликає подив і захоплення духовний світ трипільців. Трипільська цивілізація мала розгалужену систему міфологічних вірувань, уявлень, ритуалів та обрядів. Там були культові споруди. Боги трипільців були покликані не карати людей, а допомагати їм(перш за все зібрати високий врожай). Є підстава вважати, що ідея безсмертя людської душі виникла у трипільців. Космос трипільці бачили єдиним і неподільним, трьохвимірним. У верхній частині горщика зображували Небо, посередині -небесні сили – Сонце, зорі, місяць, дощ. На 3 ярусі – потойбічний світ, позначений двома паралельними лініями.

2 учитель. На посуді найчастіше зображували Матір-Землю -найшановнішу богиню. Досить часто на посуді трипільців трапляється зображення змія, який є символом весни. Мабуть, тому спіраль, у яку згортається змія, була також поширеним символом. Якби ви перенеслися в минуле й подивилися на трипільське поселення згори, то за планом воно

нагадало б вам ту саму спіраль. Вона для трипільців була символом того, чому слід поклонятися, а можливо, і боятися.

1 учитель. Предмети домашнього вжитку, релігійного призначення трипільці прикрашали символами родючості, життя, сонця, особливо вони шанували сім'ю та рід. Пам'ятки мистецтва, одяг, способи розфарбовування посуду свідчать про те, що трипільська культура була світлою, життєрадісною, привабливою. Трипільці любили природу і бажали добра всім навколо себе.

2 учитель. Однак під тиском різних чинників: похолодання, порушення екологічного балансу, протистояння західних і східних трипільців, нападів скотарських племен тощо, Трипільська культура з часом занепадала, не реалізувавши до кінця свої потенційні можливості. Той, хто захоче побачити скарби трипільського світу на власні очі, зможе сьогодні завітати до багатьох музеїв: в 17 областях України в обласних краєзнавчих музеях ви познайомитеся із експонатами трипільської культури.

Отже, проаналізувавши попередній матеріал можна сказати, що трипільські племена були доволі сильно розвинутими у культурному, соціальному та економічному плані, враховуючи час, у який існували трипільські племена.

1 учитель. Недаремно ми проводимо цей захід саме взимку, в січні. Бо в народі кажуть: "Зима прийшла і празничків привела". І дійсно: взимку майже щодня – свято. Зимові свята починаються 4 грудня зі свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, "коли вводиться літо у зиму". Умовно завершував зимовий цикл святкових дат, за сучасним церковним календарем, день Петра Вериги (29 січня). Давайте пригадаємо січневі свята: 1 січня Україна святкувала Новий рік, 4 січня було свято мучениці Анастасії, 7 січня всі православні святкували Різдво Христове- велике християнське свято, день народження Ісуса Христа, спасителя світу, 13 січня – Меланії 14 січня - святителя Василя, Старий Новий рік, 19 січня - Водрохреща Христове, 25 ми святкували свято мучениці Тетяни. Тому зараз ми хочемо подарувати вам ще одну обрядову пісню зимового циклу, яку ви добре знаєте...

(Археологи, трипільці виконують щедрівку "Добрий вечір, тобі, пане господарю")

2 учитель. Мандруючи стежками історії, ми пізнаємо її глибинну неосяжність, що через тисячоліття відкриває таємниці буття нашого народу, могутню силу його духовного коріння, відчуваємо неопосередкований контакт з минулим. На хвилююче для кожної свідомої людини, для кожного українця питання: “Хто ми? Якого батька діти?” є відповідь: “Ми – звідси! Наше духовне коріння – тут, воно має вік у сім тисяч років!”

1 учитель. Віки мовчать. Душа не б’є на сполох.
Порожніх слів намножилась лушпа.
І тільки час від часу археолог
Якесь віконце в правду прокопа.

Чи житиме народ наш, чи зникне з лиця землі, залежить від вас з нами. Від того, як ми зуміємо зберегти свою мову, свою пісню, свою культуру, свій дух! Тож, не біймося звертатися до традицій, Це зовсім не означає, що треба нехтувати сьогоденням. Але тільки осмисливши минуле, пізнавши витoki своєї культури та історії, можна й чіткіше зрозуміти сьогодення й уявити майбутнє. Не зрікайтесь свого коріння та не забуваймо, що наші предки – трипільці!

